

El *ponedor*(ALDC, VI, 1443. El *ponedor*)

El *ponedor* 'lloc on les gallines ponen els ous' és un der. de *pondre*, del llat. PŌNĒRE 'posar' que en llat. gal·loromànic i en l'angle nord-est de la Península Ibèrica es va especialitzar en 'pondre', mentre que el sentit primitiu el va cobrir *posar*, del llat. PAUSARE; doc.: Lamarca, 1839; Escrig, 1851; Cabrera, 1868; Pla, 1880; var. de pl., *ponedors* 58, 64, 120, perquè a voltes n'hi ha més d'un; *poneor* 184, 186-190 (dim. *poneoret* 174), amb caiguda de la *-d-* força freqüent en el suf. *-ador* (*-edor*, *-idor*) (veg. PALDC, II, mapa 117); *ponedora* 36, 39, 41, 108, 164, feminitzat.

Per similitud amb la 'construcció que els ocells fan per pondre-hi els ous, covar-los i criar els petits' ha rebut també el nom de *niu* (< NĪDUS), amb la var. *niuuc* 4, 7 (o *niuuc de ponre* 11), per epítisi consonàntica (com la del dial. *càntuc*), i els der. *nial* (< *NĪDALE), que del significat inicial de 'niu' (com en alg. *niari* 85 ← sard *niali*) va passar a 'niu artificial' i a 'ou covat' (cf. mapa 892), i *nieró* (amb possible ús pl., *nierons* 64, com *ponedors*), der. de *nier* (no registrat als nostres materials) o de *niera*, un i altre de *NĪDARIU, *NĪDARIA, o bé de formació romànica amb el suf. *-er*, *-era* (< -ARIU, -ARIA); *niuró* 72 és una reducció de *niueró. A Lluçmajor i alguns altres pobles, havent-se usat *niu* amb el valor de 'ocell', *nieró* ha passat a designar el 'niu dels ocells', a partir probablement d'usos infantils.

El fet de 'covar els ous' ha generat der. d'aquest verb: *covador* 63, amb el suf. *-ador* (< -ATORE), que indica el lloc on es cova (cf. *menjador*, *pastador*), amb el f. *coadora* 47, que ha perdut la *-v-*, i *cover*, amb el suf. *-er* (< -ARIU), tot i que resulta rara aquesta formació a partir d'un radical verbal. *Llocatera* 26 és un der. de *lloca* (veg. mapa 890). *Jóc* 11 (pron. [ʒuk]) prové del germ. JUK, que, des del significat originari de 'jou; perxa per a portar objectes', va desviar-se cap a 'pals on s'ajochen les gallines', 'indret on van a dormir els ocells' i, ocasionalment, 'ponedor', amb els der. *joquer* (s. XIV) 122 i [tʃ]oquer 161, 163, amb apitxament, *ajoquer* 97, amb *a-* per atracció de *ajocar-se*, i *joquet* 178, dim. freqüent en val. (veg. mapa 902).

Pollero 87, d'estructura arag., es refereix al lloc on la gallina pon els ous i engendra els polls (< PŪLLUS).

En el joc de variacions geogràfiques, *ponedor* s'emporta la palma de les var. enfront de *niu* de l'eiv. i el ross., i baixa dins el cat. sept. de transició, i enfront també de *nial* del pall., de *niera* d'una clapa costanera del cat. central, de *cover* de tres localitats del cat. central interior i de *nieró* del men. i mall., herència d'una part del cat. or. peninsular. Són mots normatius *niador*—que no és present en les nostres enquestes—, *covador*, *nieró*, des del DG₁, 1932; *nial*, *niera*, des del DIEC₁, 1995.

